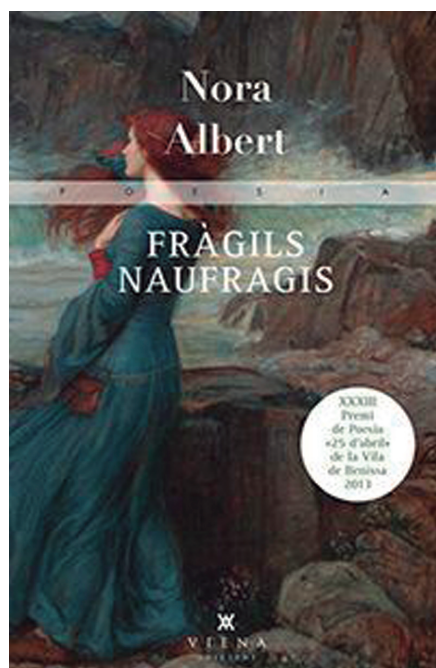

Centre de gravetat i poesia

per Bartomeu Ribes

La poesia té el mateix centre de gravetat que la vida, i per això li cauen pedres —i no pomes, com al jove Newton—, directament al cap, que procedeixen de raconades i de sectors ben determinats, suposarem que civilitzats, actuals i actualitzats, de ben segur; amb domicilis socials en absolut provisionals i on la misèria s'ha fet més humana que mai i és a la vista de tothom. L'espai indecorós del temps, que és la nostra actualitat, romp la paciència i prefigura un estat d'ànim dividit entre l'estupefacció i la incapacitat d'actuar d'alguna manera que no sigui la prevista i ja acceptada abans de decidir, fins i tot, quina serà precisament aquesta actuació que durem a terme. Temps de misèria, amb llargues pròrrogues insospitables, que ja anunciava el romanticisme embogidor d'aquell Hölderlin relluït a l'entenebriment dels seus propis poemes i a l'acolliment d'algun benefactor que li facilités hostatge vora el riu Neckar, dins una torre llegendària. Torres de defensa, o torres de marfil per a la poesia? No costa gaire esforç ampliar el panorama i preguntar-se, pel que fa a una cultura com la nostra, intel·lectualitzada a nivells mínims de pressupostos generals de l'estat, què li està passant actualment? I bé, ara em cenyiré, pel context on ens movem, a la poesia, perquè és l'origen, potser l'estat embrionari d'una més àmplia situació cultural exageradament inacceptable i condicionada per uns mecanismes polítics i econòmics que toregen bous de tan mal sacrificar com els principis clàssics —i vivim, recordem-ho, a la Mediterrània— sobre

els quals s'ha anat creant, durant mil·lennis, una manera d'entendre la vida que ens faria més lliures, o millors, i no peces de recanvi d'una banalitat sense sortida que abomina del que no és negoci i ha deixat l'oci a les mans brutes de l'especulació, sempre amb data de caducitat molt ben assenyalada, perquè no s'accepta la parada del sistema sense enfonsar-nos a l'abisme dels càstigs, gairebé tots ells en forma de retallades de drets on el dret és una necessitat i en molts de casos una urgència. I, tanmateix, no hem de caure en l'integrisme apocalíptic del «no hi ha solucions», quan se'ns demana que mirem cap a una altra banda i no posem mai el dit a la nafra, no fos cas que cogui més. Perquè avui la poesia ja ha aconseguit ocupar el primer lloc en el terreny de les necessitats que ara

prescindiré d'anomenar per no fer llarg i perdre el fil del que ha de ser un comentari d'un llibre, precisament fet de poesia, és a dir, d'estats alterats, o en el seu punt màxim d'equilibri, d'una suposada realitat ideal que pot expressar-se amb paraules que formen versos, línies i ratlles ben especials de mots. No és un joc ni un convit a la màgia de cap esoterisme que vulgui distreure'ns en moments de vagància o de panxacontentisme evident. No és tampoc un compte enrere, tot i que ho sembla, perquè vivim immersos en el món de la competència més desfermada, una baralla contra l'excepció, fugint de quedar exclosos de la tria on el benestar i el culte al coneixement, si poguessin ser escrits i llegits amb lletres ben majúscules, han quedat reduïts, en molts de casos, a *ínsules de baratària* on la banalitat i el salvís qui pugui gaudeixen de grans audiències en hores punta i a càrrec dels mateixos contribuents, tots nosaltres, que així se senten i ens sentim una mica salvats d'aquests petits naufragis, bàsicament íntims i personals, els naufragis de les relacions humanes i de la mateixa vida, com assenyala Jaume Pérez-Montaner a l'aclaridor i adient pròleg que encapçala el llibre, *Fràgils naufragis*, de Nora Albert, punt de confluència de les meues paraules que no voldrien anar a la deriva, sinó practicar, com a mínim, la seguretat expressiva suficient i, com les dues últimes parts del llibre, ser una mica boies i balises, indicacions dels límits, avisos d'un perill que les paraules han de contenir per naturalesa al seu interior i que ens atrauen com al ferro

Fràgils naufragis és un llibre concentrat en el desig real que tants de cops se'ns escapa, i amb una exposició on nus i desenllaç s'equilibren entre ells

ho fa l'imant, o al gat ho fa la coca o la senyora o el senyor de la casa, si li donen menjar, o com al boix i a la boixa ho fa el jugaroll acabat d'estrenar o descobert.

Els referents del llibre, a part del premi Vila de Benissa que va rebre l'any passat, són múltiples. La poesia de Nora Albert en va carregada, com no podria ser d'altra manera, i això, crec, per prescripció facultativa i de bon professional. No és mica estrany que un triumvirat d'èpoques i d'autores implicades, tanmateix, en un comú destí que mescla llums i ombres, posi la línia de sortida d'aquest llibre, i ho faci a l'alçada d'una ambició que la lectura encomana i modela a base de detalls que són feina repetida fins al menor monosíl·lab, si volem: Emily Dickinson, la refugiada al seu jardí d'Amherst (Massachusetts); María Zambrano, la claredat de la intel·ligència en el permanent exili de qui li ofereix a la teoria un sentit pràctic que és la bellesa i la recerca insistent i difícil, però no impossible, de la llibertat; Alejandra Pizarnik, l'enamorada suïcida de Buenos Aires i quin mal tràngol saber dir el dolor quan no se'n sap un lliurar-se'n.

Fràgils naufragis és un llibre concentrat en el desig real que tants de cops se'ns escapa. A primer cop d'ull pot semblar una mica dur i expeditat amb l'experiència que la duresa de la frustració deixa en nosaltres. Però és un llibre que en el seu recorregut sap saltar cap a l'encofrat resolutiu d'una exposició amb nus i desenllaç que s'equilibren

entre ells i que es mantenen com les aigües que al final tornen al seu propi nivell. M'empararé en el darer poema de la primera part i podem fer-nos alguna idea del compacte discurs sobre el qual gira la proposta variada i també molt unida d'aquest llibre:

*Avui, després de tants d'anys, un
/encontre*

i en l'entenebrada llum

*cap renou dins el cor, cap
/frisança.//*

*Allò que primer fou llum
/llambrejant*

*i després un dolorós i exuberant
/esquinç,*

*avui una gèlida destrat
/d'indiferència.//*

*Quin rar triomf el que, per fi,
/tatua l'oblit.//*

«L'oblit a glops en la dolça presència de Nancy», va escriure Pessoa. «Sense l'oblit s'aixeca /una il·lusió incerta», i ara és Villangómez qui surfeja amb aquest vers a la manera dels Beach Boys, «Good vibrations», que tampoc no oblidarem mai. L'oralitat de la poesia, pensem-hi, era precisament una manera de lluitar contra l'oblit i els seus perniciosos efectes de buidament forassenyat i poc apte per a cardíacs i altres mals companys de viatge. La riquesa d'imatges que

ofereix aquest llibre de Nora Albert ve nodrida d'una admiració per la pintura i per la fotografia que deixen senyal, com ja ho havia fet l'autora en altres llibres seus, indissociables de la companyia d'artistes com Carles Guasch, Vicent Ferrer Guasch o Laia Moreto, fotògrafa i una de les seues filles. A determinada altura de la lectura del llibre, hi ha un avís per a cinèfils que demana filmoteques o canals televisius que a complicades hores regalen, o regalaven, l'encert d'algunes velles pel·lícules que voldríem tornar a veure i qui sap quan tornarà a ser. El fet és que «Amor cec», el primer poema de «El sotsobre dels sentits», és un homenatge a Anne Sullivan i a Hellen Keller, i això ens du a Anne Bancroft (*El milagro de Ana Sullivan*), un film d'Artur Penn de 1962 que voldria tornar a veure ara mateix, si pogués ser. Els sentits. El que sentim i el que ens deixen sentir quan creiem en ells. «Creure és sentir», deia Blai Bonet. I Nora Albert, als seus pares sords, a «L'audàcia del gest», ho fa així, i ja acabarà amb el que ella ens ensenya ara mateix a repetir:

*Què us diu tant de solatge de
/silencis?*

*Què hi ha de més en tots els altres
/sentits que teniu?*

*Què de més temptegen els vostres
/dits?*

*Quins altres invisibles alfabetes
/traspassen els vostres ulls?*

*Ignor si la vostra muda oïda és
/una olor amarga*

*o el dolç tast que assaboreix la
/transparència d'un relleu.*

*Sense sentir-hi, em sabéreu els
/secrets*

que no em deien els llavis

*i que tants oients, de tan sords
/com són,*

mai no m'han capit.

BARTOMEU RIBES ■